

INSTYTUT KSZTAŁTOWANIA ŚRODOWISKA
ODDZIAŁ WE WROCŁAWIU
Zakład Podstaw Kształtowania
Terenów Uprzemysłowionych
Al. Włókiwa 35, tel. 736-01
53-187 Wrocław

1089 (z. 9007)

PARK W NIEMSTOWIE

gm. Lubin

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9 tel. 621 62 41 w. 244

Nr inw. 1089

Nr inw. 1089 dep.
BIBLIOTEKA
~~Zarządu Ochrony i Konserwacji Zesp. Pałac. Ogrod.~~
~~Muzeum Narodowego w Warszawie~~
ul. Szwoleżerów Nr 9. tel. 29-67-76

Rodzaj dokumentacji	Katalog parków woj. legnickiego Tom I	
Autorzy opracowania	mgr inż.arch. Ryszard Marak mgr inż. Krystyna Niedźwiecka mgr Zdzisław Cichocki mgr Juliusz Prawdzic mgr Jerzy Michalski Opracowanie graficzne: R.Chęciński, M.Nartowska Zdjęcia: Ryszard Marak	
Konsultacja i współpraca	mgr inż.arch. Danuta Przyłęcka	
Zlecniodawca	Urząd Miasta Wrocławia Wydział Kultury i Sztuki Konserwator Zabytków	
Rok opracowania	1 9 7 5	
Miejsce przechowy- wania niniejszego opracowania		

mgr inż. arch. RYSZARD MARAK
upr. bud. z § 5, ust. 1, pkt 1
Wrocław, ul. Teatrna 26/12

Kierownik Zakładu
Podstaw Kształtowania
Terenów Uprzemysłowionych
mgr inż. arch. Mieczysław Chudziakiewicz

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9 tel. 621 62 41 w. 244

Wrocław

Nr inw. 1089

METRYCZKA PARKU - OGRODU

1.	Adres:	miejscowość /dzielnica, ulica, nr posesji/ NIEMSTÓW		gmina- Lubin	powiat- -	województwo- Legnica
2. 888	Nazwa parku:	aktualna park w Niemstowie		dawna -		
3. 8	Rodzaj parku i stan jego zachowania	Park naturalny. Zaniedbany i rozparcelowany przez poszczególnych użytkowników.				
4.	Czas powstania:	Połowa XIX w.				
5.	Położenie parku:	Na południe od środkowej części ciągu zabudowań wiejskich				
6.	Powierzchnia parku:	ogółem ha 10,6	w tym wód ha 1,3	czy są na niej budynki i jakie ruiny pałacu i zabudowania gospodarcze		
7.	Użytkownik parku:	PGR oraz gmina Lubin i prywatni właściciele				
8.	Czy jest w rejestrze	data i nr rejestru brak w rejestrze				
9.	Istniejące dokumentacje /data i autor/	pomiar sytuacyjno-wysokościowy brak		inwentaryzacja zieleni brak		
		studium historyczne brak		założenia techniczno-ekonomiczne brak		
		techniczne, branżowe dokumentacje i ekspertyzy brak				
10.	Przeprowadzone dotychczas remonty	-				

SZKIC ORIENTACYJNY 1:25000

 teren parku

Nazwa parku: NIEMSTÓW

Gmina LUBIN

wieś Niemstów

powierzchnia ogółem: 10,6 ha

w tym pow. wody: 1,3 ha

pow. zabudowy: 0,1 ha

własność: Gmina Lubin

I. KRÓTKA ANALIZA HISTORYCZNA

/Ewidencja układu przestrzennego, dawne plany, źródła dziejów parku/.

Wieś Niemstów znana już była w okresie średnio-wieczna, wzmiankowana w źródłach w r.1316. W XV wieku powstał tu murowany kościół. Być może już wtedy we wsi znajdował się jakiś niewielki majątek rycerski. W XVI wieku właścicielem istniejącej tu już rezydencji mieszkalnej został Krzysztof von Arleben - Magnus. Nie można na podstawie znanych dziś materiałów wykluczyć, że już w XVI wieku przy rezydencji istniało jakieś założenie ogrodowe. W każdym razie nie zachował się po nim żaden ewidentny ślad. Rezydencja w Niemstowie dość często zmieniała właścicieli - byli nimi z reguły przedstawiciele szlachty śląskiej. Do bardziej znanych należał baron von Nostiz - właściciel wielu majątków na Dolnym Śląsku i inicjator przebudowy szeregu pałaców w swoich dobrach. Nie posiadamy jednak żadnej wiarygodnych informacji i założeniu lub przekształceniu parku w Niemstowie w wiekach XVII czy XVIII. Istniejące do dzisiaj układy przestrzenne i pojedyncze okazy drzew pozwalają datować założenie parkowe zachowane do dzisiaj mniej więcej na połowę XIX wieku. Właścicielką majątku była wówczas baronowa von Dikern /Dykern/ und Ezettnitz-Neuhas. Założenie ma typowy charakter parku naturalnego o interesujących i dobrze zachowanych grupach zieleni wysokiej i pojedynczych drzewach /cztery dęby szypułkowe jako jedyne okazy mogą mieć nawet ok. 300 lat/, polankach

i krzewach. Obecność mniej więcej w połowie założenia parkowego dużego stawu rybnego pozwala na przypuszczenie, że obecny park powstał w XIX wieku na terenie dawnego folwarku gospodarczego poprzez dosadzenie nowych - rodzimego pochodzenia drzew do zespołu zieleni już przedtem zastanego. Przypuszczenie to potwierdza bardzo nieregularna linia brzegowa stawu i sieć rowów odwadniających. Również zachowane ścieżki w parku nie posiadają określonego charakteru kompozycyjnego. Jedynymi komponowanymi elementami założeń wodnych jest resztką stawu przy ruinach pałacu /w ruinach tych można by zapewne doszukać się jeszcze reliktyw dworu z XVI w./ we wschodniej części parku - być może pozostałość nawet wodnego założenia obronnego z XVI czy XVIII wieku oraz regularna wygładzona kamieniem sadzawka w zachodniej części parku przy drodze w pobliżu zabudowań gospodarczych. Brak jednak jakiegokolwiek powiązania kompozycyjnego pomiędzy tymi elementami. Nie stwierdzono również żadnych zachowanych śladów regularnej kompozycji drzew i krzewów, co również potwierdza przypuszczenie o dość przypadkowym nawarstwianiu się nowych nasadzeń na dawniej już istniejące zespoły przypadkowo egzystujących drzew i krzewów na obszarze folwarku i terenach gospodarstwa.

Pomimo tak zarysowującej się genezy parku w Niemstowie - jego zachowane walory widokowe i przyrodnicze /np. istnienie ok. 50 gatunków drzew i krzewów/ wskazują na uzasadnioną potrzebę objęcia go rejestrem zabytków

a kilka szczegółowo wskazanych w wykazie inwentaryzacyjnym drzew uznać za pomniki przyrody. Upprządkować należy ruinę dawnego pałacu przez odgruzowanie z ewentualnym zachowaniem zarysu fundamentów w poziomie terenu. Wyjaśnienia w drodze osobnych badań terenowych wymaga powiązanie ocalałego stawu przy ruinie z dawnym założeniem architektonicznym z XVI w. Badania takie powinny być zainicjowane przez władze konserwatorskie i przeprowadzone w trakcie odgruzowywania ruin pałacu.

Obecny sposób użytkowania parku budzi zastrzeżenia. Park jest własnością wsi użytkowaną przez poszczególnych gospodarzy, którzy m.in. pasą tu bydło. Walory rekreacyjne, wartości estetyczne i przyrodnicze wskazują na potrzebę ustanowienia jednego właściciela parku i umożliwienie jego eksploatacji na potrzeby rekreacyjne. Ustanowienie jednego gospodarza zespołu pozwoli też na prawidłowe programowanie prac konserwacyjnych i okresowe porządkowanie parku. Zaznaczyć należy, że drzewostan parku w Niemstowie jest aktualnie w stanie dobrym, a teren parku jest na ogół suchy i właściwie zmeliorowany. Staw w parku może i powinien być dalej eksploatowany jako staw rybny z właściwą ekspozycją jako element założenia parkowego. Podobną ekspozycję powinny utrzymać staw przy obecnie istniejących ruinach pałacu /które należy bezwzględnie uporządkować/ oraz sadzawka w zachodniej części parku. Dopuszcza się możliwość poprowadzenia nowych ścieżek /np. wokół stawu i na osi północ-południe pomiędzy istniejącą ścieżką a stawem rybnym/. Nie wzbudzałoby również zastrzeżeń konserwatorskich ustawienie w parku

ławek i dosadzenie krzewów ozdobnych na istniejących polankach. Za niedopuszczalne natomiast należy uznać jakiegokolwiek dzielenie parku i wygradzanie jego części.

B i b l i o g r a f i a
do historii parku i ogrodu

1. Biliński Jan, Przewodnik po ziemi lubińskiej, Wrocław 1971, ilustr.53, IKŚ Wrocław.
2. Knic J.G., Alphabetisch - statistisch - topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und anderen Orte... der Provintz Schlesien, Breslau 1845, s.229.
Gabinet Śląsko-Zużycki Na Piasku, sygn. V.59, 13121.
3. Schlesisches Gueter Adressbuch. Verzeichnis seammtliche: Rittergueter, Forstgueter und selbstaendigen Gutsbezirke /.../ nebst alphabetischen Personen - und Ortsregister...

3 Ausgabe, Breslau 1886, s.325

4 " " 1891, s.411

5 " " 1894, s.308

6 " " 1898, s.324

7 " " 1902, s.346

8 " " 1905, s.372

9 " " 1909, s.388

10 " " 1912, s.402

11 " " 1917, s.418

12 " " 1921, s.441

13 " " 1926, s.546

14 " " 1930, s.591

15 " " 1937, s.533

Gabinet Śląsko-Zużycki Na Piasku, sygn.14127-14140.

4. Schneider F.J., Sperial Karte von Schlesien, Breslau 1883. Mapa w posiadaniu mgr inż.arch. M.Przyłęckiego.

5. Zimmermann F.A., Beiträge zur Beschreibung von Schlesien, Brieg 1787, B.8, s.229. Gabinet Śląsko-Lużycki Na Piasku, sygn. 1641.

II. C H A R A K T E R Y S T Y K A   S T A N U I S T N I E J ą C E G O

/opis parku, układ przestrzenny, analiza stopnia zachowania układu zabytkowego, informacja dot. fizjografii, skrócona inwentaryzacja roślin/.

Park w Niemstowie obejmuje rozległy obszar terenu o nieregularnych granicach. Jest łatwo dostępny ze wszystkich stron pomimo licznych cieków wodnych, dzięki okalającym drogom i ściekom z mostkami i przepustami. Dominującymi elementami w tym parku oprócz bogatego, ciekawego i w kilku przypadkach zabytkowego drzewostanu są malownicze polanki i tafle wodne stawów oraz sieć cieków wodnych. Z parkiem łączą się też bezpośrednio takie obiekty, jak ruiny pałacu we wschodniej części parku, kościółek wiejski w części północnej i szkoła w części południowej. Z parkiem sąsiaduje od strony zachodniej zabudowa byłego folwarku.

Układ przestrzenny zespołów drzew, krzewów, tafli wodnych i zachowanych fragmentów ścieżek świadczy o naturalnym charakterze parku.

Bogate walory rekreacyjne i estetyczne parku nie są obecnie odpowiednio wykorzystywane a wprost przeciwnie, obecny sposób użytkowania polanek parkowych na cele wypasu bydła, grodzenie parku przez poszczególnych gospodarzy dla własnych potrzeb grozi sukcesywnym zniszczeniem istniejących wartości. Również ogrodzenie rzędami kolczastego drutu stawu rybnego w parku niweczy założenie, włączające tafle stawu do całości układu

przestrzennego. Uzupełnienie ~~zakoń~~ opisu stanu istniejącego zawiera bogato opisana część historyczna.

Skrócona inwentaryzacja roślin

W tym pięknym, dużym parku rosną następujące gatunki drzew i krzewów:

1. Acer campestre - Klon polny	ok.100
2. Acer platanoides - Klon pospolity	
3. Acer pseudoplatanus - Klon jaworowy	14
4. Aesculus hippocastanum - Kasztanowiec zwycz.	40
5. Ailanthus glandulosa - Bożodrzew chiński	3
6. Alnus glutinosa - Olsza czarna	ok. 70
7. Alnus incana - Olsza szara	15
8. Betula pendula - Brzoza brodawkowata	7
9. Carpinus betulus - Grab pospolity	24
10. Fagus silvatica - Buk pospolity	17
11. Fraxinus americana - Jesion amerykański	3
12. Fraxinus excelsior - Jesion wyniosły	ok.140
13. Picea excelsa - Świerk pospolity	45
14. Picea glauca - Świerk biały	1
15. Picea pungens var. glauca - Świerk kłający o.sina	5
16. Pinus nigra - Sosna czarna	2
17. Platanus acerifolia - Platan klonolistny	2
18. Morus alba - Morwa biała	7
19. Populus alba - Topola biała	9
20. Populus nigra - Topola czarna	7
21. Populus tremula - Topola osika	ok.90
22. Quercus borealis maxima - Dąb czerwony	7

23. <i>Quercus palustris</i> - Dąb błotny	5
24. <i>Quercus pedunculata</i> - Dąb szypułkowy	ok. 300
25. <i>Robinia pseudoacacia</i> - Grochodrzew biały	55
26. <i>Salix alba vitellina pendula</i> - Wierzba biała	1
27. <i>Salix fragilis</i> - Wierzba krucha	18
28. <i>Taxodium distichum</i> - Cypryśnik błotny	2
29. <i>Pinus mugho</i> - Sosna górska	3
30. <i>Thuja occidentalis</i> - Żywotnik zachodni	2
31. <i>Tilia cordata</i> - Lipa drobnolistna	ok. 190
32. <i>Tilia platyphyllos</i> - Lipa wielkolistna	ok. 70
33. <i>Ulmus effusa</i> - Wiąz szypułkowy	12
34. <i>Ulmus montana</i> - Wiąz górski	9
35. <i>Larix europaea</i> - Modrzew europejski	1
36. <i>Amelanchier canadensis</i> - Świdośliwa kanadyjska	
37. <i>Cornus mas</i> - Dereń jadalny	
38. <i>Corylis avellana</i> - Leszczyna pospolita	
39. <i>Evonymus europaea</i> - Trzmielina zwyczajna	
40. <i>Lonicera tatarica</i> - Suchodrzew tatarski	
41. <i>Philadelphus</i> sp. - Jaśminowiec	
42. <i>Rosa canina</i> - Dzika róża	
43. <i>Prunus padus</i> - Czeremcha zwyczajna	
44. <i>Sambucus nigra</i> - Bez czarny	
45. <i>Spiraea salicifolia</i> - Tawuła wierzbolistna	
46. <i>Symphoricarpus albus</i> - Śnieguliczka biała	
47. <i>Syringa vulgaris</i> - Lilak zwyczajny	
48. <i>Crataegus</i> sp. - Głóg	

Razem na terenie parku jest ok. 1276 sztuk drzew.

Wiek tych drzew waha się od ok. 60 do ok. 300 lat u pojedynczych egzemplarzy rodzimych gatunków. Najbardziej cenne sadzone drzewa mają ok. 100 lat, co wskazywałoby na ten okres, jako głównych prac związanych z tworzeniem krajobrazowej kompozycji parku, która dotrwała w bardzo dobrze zachowanym stanie do naszych czasów. Zdrowotność drzew jest na obół bardzo dobra.

Jako egzemplarze pomnikowe proponuje się uznać następujące:

1. Quercus pedunculata	4 szt.
2. Tilia cordata	<u>2 szt.</u>
Razem	6 szt.

Park obecnie jest własnością wsi, a użytkuje go kilku gospodarzy pasąc w nim bydło.

Proponuje się objąć park opieką fachową i konserwatorską.

III.

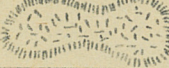
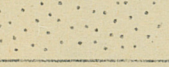

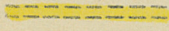
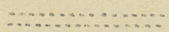
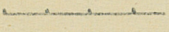

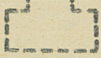

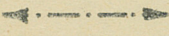
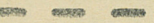
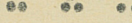

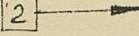
W N I O S K I K O Ń C O W E

1. Park w Niemstowie proponuje się włączyć do rejestru zabytków. W uzasadnieniu podaje się, że w parku występują okazy drzew kwalifikujące się do uznania je za pomniki przyrody /4 dęby i 2 lipy/, park obfituje w bogaty gatunkowo drzewostan /ok. 50 gatunków drzew/, a ponadto posiada duże walory widokowe /polanki, tafle wodne, ruiny pałacu/.
2. Należy uporządkować ruinę dawnego pałacu poprzez odgruzowanie, z ewentualnym zachowaniem zarysu fundamentów w poziomie terenu. Przy tej okazji należy jednocześnie zbadać możliwość powiązania ocalałego stawu przy ruinie, z dawnym założeniem architektonicznym z XVI w.
3. Jako konieczność uważa się ustalenie jednego gospodarza parku i przeznaczenie parku na cele rekreacyjne.
4. Duży staw w środkowej części parku może być użytkowany na cele hodowli ryb pod warunkiem nie wyłączania go z całości układu. Właściwej ekspozycji jako elementom założenia parkowego należy nadać również pozostałym dwóm stawom /przy ruinie pałacowej oraz przy wejściu do parku/.
5. Jako egzemplarze pomnikowe proponuje się uznać następujące gatunki w ilości: drzew:

- Quercus pedunculata	4 szt.
- Tilia cordata	2 szt.
Razem	6 szt.

LEGENDA

	Kompleksy drzew
	Wyróżniające się grupy drzew i drzewa pojedyncze: liściaste, iglaste
	Drzewa pomnikowe /nr oznacza gatunki wg zestawienia drzew pomnikowych/
	Lasy
	Krzewy
	Powierzchnie trawiaste
	Aleje
	Drogi państwowe i lokalne
	Dróżki i ścieżki parkowe
	Inne drogi i przejścia
	Ogrodzenia
	Dwory, pałace, zamki
a/ b/ 	Pozostałe budynki a/ mieszkalne b/ gospodarcze
	Ruiny
	Elementy architektury ogrodowej
a/ b/ 	Wody a/ stawy b/ rowy
	Skarpy
	Osie widokowe
	Granica parku
	Granica ochrony konserwatorskiej
	Granica ochrony ekologicznej
	Punkty zdjęciowe

PARK NIEMSTÓW

1:1000

SZKIC SYTUACYJNY

1. Widok na polanę poprzez grupę drzew. K

2. Polana parkowa.

3. Polana perkowa. N

4. Staw.

5. Staw. N

6. Polana parkowa

7. Zarośla stawu. N

8. Staw. N